

ВІДЗИВ

офіційного опонента Кучерявого О.Г., доктора педагогічних наук,
професора на дисертацію **Кравчишиної Олени Олександрівни**
«Формування готовності майбутніх вихователів до використання
засобів медіаосвіти у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних
закладів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
(011 – освітні, педагогічні науки).

Науковий складник актуальності дослідження О. О. Кравчишиної пов'язаний із потребою у розвитку теоретичних положень щодо підготовки вихователів дошкільних закладів у напрямі оволодіння ними мистецтвом розкриття особистісно-розвивального потенціалу медіаосвіти в цілях навчання і виховання дітей.

Практичний складник актуальності корелюється з потребами студентів в оволодінні практичною готовністю до використання засобів медіаосвіти в навчальних, виховних, розвивальних цілях і потребами вищих педагогічних навчальних закладів освіти в якісному виконанні соціального замовлення національно свідомого і духовно багатого фахівця з високим рівнем медіа освітньої культури.

Дисертантка правильно окреслює сукупність суперечностей, розв'язання яких сприятиме задоволенню зазначених потреб на інститутському і державному рівнях (с. 22).

Поняттєво-категоріальний апарат дослідження загалом сформульовано коректно. Логіка наукового пошуку відповідає специфіці обраної проблеми і його предмета. Принципи організації дослідження є сучасними.

Результати аналізу змісту роботи дозволяють побачити її основні стратегічні лінії. Перша стратегічна лінія – повнота розкриття теоретично-методологічних засад дослідження. Йдеться передусім про такі аспекти узагальнення дослідницею пов'язаних із обраною проблемою результатів наукового пошуку великої кількості науковців, як: різні трактовки феномену медіаосвіти; структурні компоненти готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності; сутнісні характеристики професійної підготовки і

підготовки до педагогічної діяльності, підготовки фахівців для дошкільної освіти; підготовка майбутніх педагогів до дошкільної комп'ютеризації та ін.. О. О. Кравчишина не обходить у першому розділі й такі базові поняття: психологічна структура готовності особистості до діяльності; структура педагогічної діяльності; структура педагогічної діяльності вихователя та ін.

На цьому стратегічному напрямі пошуку вона виокремлює його методологічний фундамент – цілісний, системний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, контекстний та інші підходи. І вже на цьому об'єктивному підґрунті дає власне робоче визначення готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі дошкільного закладу, як «інтегративне особистісне утворення, що є результатом відповідної підготовки майбутніх вихователів та характеризується сформованістю позитивно вмотивованого ставлення до зазначеного виду діяльності, наявністю знань та вмінь щодо використання засобів медіаосвіти в дошкільному закладі та забезпечує високий рівень професійної діяльності тощо» (с. 94). При цьому дослідниця дає цілісну характеристику визначеним структурним компонентам відповідної готовності.

Друга стратегічна лінія – реалізація установки на доказовість висунутих теоретичних положень, адекватних потребі руху до досягнення поставленої мети щодо обґрунтування комплексу професійно-зорієнтованих технологій формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в навчально-виховному процесі.

На питання «Чи має відповідний комплекс доказову науково-теоретичну базу?» є однозначна відповідь: «Так!». Рух до його визначення починається з побудови платформи організаційно-діагностичної роботи. Дослідниця накреслює план сукупності дослідницько-аналітичних і організаційно-діагностичних процедур. Тобто, використовуючи метод проектів, вона апріорі правильно вважає, що конструювання комплексу повинно здійснюватися на таких засадах: 1) міцному діагностичному підґрунті; 2) обґрунтуванні критеріїв, показників та рівнів сформованості

готовності студентів до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі вищої школи; 3) доборі й розробці діагностичних методик.

Дисертантка успішно виконує ці завдання. Зокрема, визначені критерії і показники відповідної готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти на практиці та діагностичний інструментарій вона концентрує у спеціальній таблиці 1.1.

Закономірним в аспекті приросту доказової бази є і другий її крок. На основі описання вибіркової сукупності студентів експериментальної і контрольної груп та вибірки групи експертів, характеристик цільових і змістових компонентів робочих програм дослідниця починає констатувальний етап експерименту. В контексті якості і доцільності використання засобів медіаосвіти на заняттях опитуються викладачі (табл.1.2.,1.3., 1.10), вихователі дошкільних навчальних закладів (табл.1.4. – 1.9). Йдучи за розробленим планом, вона з'ясовує рівні готовності студентів до використання засобів медіаосвіти на практиці за усіма обґрунтованими критеріями на його констатувальному етапі. Тобто можна констатувати наявність цілісного підходу до організації педагогічного експерименту, що є індикатором його обґрунтованості.

Результати діагностики ще на його початку стали підґрунтям для проектування головного теоретичного конструкту роботи – моделі структури шуканого комплексу технологій. Як же вона йшла до неї?

На подальших науково-дослідницьких кроках О. О. Кравчишиної позначилися насамперед, такі риси її характеру, як відповідальність, цілеспрямованість і педантичність. Саме вони змусили її з'ясувати сутнісні характеристики дефініцій «технологія», «технологічний підхід», «освітні технології», «професійно зорієнтовані технології» та ін. Здійснюючи педантичне нарощування доказової платформи, дослідниця використовує теоретичний аналіз, синтез і класифікацію професійно зорієнтованих технологій: складає їх загальну номенклатуру; з'ясовує значущість і потенціал відповідних технологій для формування певних компонентів

готовності студентів до застосування на практиці засобів медіаосвіти; класифікує ці технології за обраними критеріями. Її особливо зацікавили технології контекстного навчання, проблемного навчання, активного навчання, рефлексивного навчання та інформаційно-комунікаційні технології.

Проте дисертантка не зупиняється на цьому, а підводить під шуканий інноваційний комплекс ще й таку методологічну базу, як системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, компетентнісний підходи, принципи розвитку сучасних освітніх систем – інтеграції, конгруентності, доповнювальності, компліментарності. Все це допомагає їй побудувати модель комплексу професійно-зорієнтованих технологій формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти в освітньому процесі ЗДО на ґрунтовній доказовій основі теоретико-методологічного плану.

Кожному структурному компоненту відповідної готовності майбутніх вихователів (мотиваційно-ціннісному, пізнавально-когнітивному, операційно-дієвому, рефлексивно-оцінювальному) дослідниця закономірно і послідовно ставить у відповідність технології особистісно-смыслового розвитку, когнітивно-контекстного навчання, практико зорієнтованого навчання, формування особистісно-професійної рефлексії. Модель містить і наскрізні технології і принципи формування цієї готовності.

Третя стратегічна лінія наукового пошуку О. О. Кравчишиної – всебічне забезпечення доказовості емпіричного характеру. Такий план доказовості можна побачити в параграфах 2.2 і 2.3. Передусім вона є похідною від результатів експериментальної організації спецкурсу «Використання засобів медіаосвіти у навчально-виховному процесі ДНЗ», вивчення змісту якого відбувалося на проблемних лекціях, тренінгах, в процесі аналізу конкретних професійних ситуацій тощо.

Вважаємо оригінальними такі технологічні новинки дослідниці, як «Займи позицію», «Незакінчені речення», «Рефлексивний ланцюжок», ігрова

вправа «Валіза без ручки», лекції із запланованими помилками та ін. Студенти створювали педагогічні есе, розробляли презентації для дітей дошкільного віку (наприклад, «Подорож у світ економіки з чарівними мишенятами»), розробляли порт фоліо тощо.

Максимально у цілях дослідження був розкритий потенціал педагогічної практики.

При оцінці результатів ефективності комплексу професійно зорієнтованих технологій використовувалися методи математичної статистики (формула Пірсона). Кількісна оцінка гармонійно сполучалася з оцінкою якісною. Зокрема, йшлося про сформованість у членів експериментальної і контрольної груп проектних, адаптивних, мобілізаційних, організаційних умінь у контексті використання на практиці засобів медіаосвіти.

Доказовість у теоретичному й емпіричному вимірах стала найсуттєвішою ознакою наукової новизни цього дослідження. Отриманні О. О. Кравчишиною результати мають необхідні ознаки і практичного значення.

Однак, достатньо позитивно оцінюючи науковий пошук О. О. Кравчишиної та його результати, зазначимо, що все-таки він не уникнув певних недоліків:

1. На с. 148 дослідниця вказує, що нею проведено теоретико-експериментальне дослідження взаємозв'язку сутності і номенклатури професійно зорієнтованих технологій і феномену готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти. Реально ж вона здійснила не теоретико-експериментальне дослідження, а теоретичний аналіз, синтез і класифікацію (тут експерименту не було!) відповідних технологій за критерієм готовності студентів до використання засобів медіаосвіти з метою проектування моделі.

2. У дослідженні дисертантка спирається на вже усталений у науці компетентнісний підхід, розкриваючи його потенціал для теорії і практики

вищої школи (с. 161-162). Однак у роботі не вистачає його проєкцій на предмет дослідження, результатів аналізу освітньо-кваліфікаційної характеристики вихователя дошкільного закладу і, як результат, пропозицій щодо її оновлення за рахунок сукупності тих компетентностей, що пов'язані з якістю використання ним на робочому місці засобів медіаосвіти.

3. О. О. Кравчишина вважає, що метою формувального експерименту дослідження було впровадження комплексу професійно зорієнтованих технологій формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти у процесі фахової підготовки (с. 170). Це добре, що програма експерименту містить мету. Однак його незалежними змінними є рівні сформованості відповідної готовності у майбутніх вихователів за різними критеріями, які і повинні демонструвати якість визначених і використаних нею професійно зорієнтованих технологій. Отже, метою експерименту є не сам процес впровадження їх комплексу, а перевірка його якості у вимірах мотиваційно-ціннісного, медіа освітнього, діяльнісно-технологічного і професійно-особистісного критеріїв оцінки цієї готовності.

4. Це правильно, що в ході експерименту на заняттях з методики застосування комп'ютерної техніки в дошкільних закладах студенти були зорієнтовані на розв'язання цілої низки проблемних ситуацій валеологічного характеру (С. 181-183). Проте вважаємо, що цього замало. Саме в рамках цього дослідження слід було приділити увагу іншій готовності майбутнього вихователя – готовності до роботи з батьками, бабусями, дідусями у напрямі формування у них компетентностей, що є значущими для збереження здоров'я дітей як суб'єктів роботи з комп'ютером у родині.

5. У роботі є орфографічні і стилістичні помилки.

Проте зроблені зауваження не можуть суттєво вплинути на загальну достатньо високу оцінку опонентом результатів цього самостійно здійсненого і завершеного наукового пошуку. Дослідження вела всебічно підготовлена до нього людина, яка відрізняється цілеспрямованістю, відповідальністю і гуманістичною спрямованістю особистості.

Зміст дисертації є цілком адекватним змісту автореферату.

Отримані результати дослідження достатньо повно відзеркалено в 13 публікаціях, зокрема, у шести статтях у наукових фахових виданнях України та одній у зарубіжному виданні. Належною є й їх апробація на наукових конференціях різного рангу.

Таким чином, дисертація «Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів» є актуальною, самостійно виконаною і завершеною науково-дослідною працею, яка за рівнями наукової новизни, теоретичного і практичного значення відповідає державним вимогам до кандидатських дисертацій, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.04.2013 р. № 567, а сама авторка – Кравчишина Олена Олександрівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
провідний науковий співробітник
відділу теорії і практики педагогічної
освіти імені академіка І.А. Зязюна
Інституту педагогічної освіти і освіти
дорослих НАПН України, доктор
педагогічних наук, професор

